

DIECÉZNA ŠKOLA VIERY

7. téma: MANŽELSTVO

V tejto katechéze nás budú sprevádzať dve otázky, na ktoré sa budeme snažiť dať odpoveď. Prvá, prečo Boh stvoril človeka ako muža a ženu? Druhá, čo znamená, že Ježiš Kristus povýšil prirodzený manželský zväzok muža a ženy na sviatosť?

Manželstvo vo svetle počiatku – sviatosť stvorenia

Prečo Boh stvoril človeka ako muža a ženu? Otázka o význame manželstva, o tom, ako je to s láskou medzi mužom a ženou, o jeho nerozlučiteľnosti bola živá počas celých dejín ľudstva. Riešili ju Židia za čias Mojžiša, riešili ju farizeji za čias Ježiša Krista a riešime ju aj my dnes. Na rozvody sme si postupne zvykli, zvykáme si na voľné zväzky mladých, niektorí sa snažia presadiť akýsi nový model manželstva i rodiny a zastávajú názor, že manželstvom sa môže nazvať akýkoľvek zväzok medzi dvoma ľuďmi, stačí, že sa majú radi, bez ohľadu na rozdielnosť pohlavia...

Všetci poznáme známu udalosť z evanjelia, keď za Ježišom prichádzajú farizeji a kladú mu otázku: *Smie človek prepustiť svoju manželku z akejkoľvek príčiny? (Mt 19,3)*. Otázku farizejov by sme mohli parafrázovať nasledovne: „Učiteľ, je možné milovať navždy? Je možné, aby sa muž a žena milovali verne po všetky dni ich spoločného života?“ Ježiš neodpovedá priamo „áno“ alebo „nie“. Za touto otázkou vidí oveľa hlbší kontext, do ktorého vovádza farizejov, pričom sa dva krát odvoláva na **počiatok**. Hoci Mojžiš dovolil manželovi vystaviť priepustný list a manželku prepustiť (porov. Dt 24,1), urobil to pre tvrdosť ľudského srdca (porov. Mt 19,8), *ale od počiatku to nebolo tak (Mt 19,8)*. Na **počiatku** ich Stvoriteľ stvoril ako muža a ženu (porov. Gn 1,27), aby boli dvaja jedným telom, jednou bytosťou (porov. Gn 2,24). Túto svoju odpoveď Ježiš deklaratívne potvrdzuje slovami: *Čo teda Boh spojil, nech človek nerozlučuje (Mt 19,6)*.

Ježiš nás odkazuje na počiatok, **ešte pred hriech**. Ten síce **spôsobil tvrdosť ľudského srdca**, avšak **nepodarilo sa mu zničiť Boží obraz**, na ktorý sú muž a žena stворení. Akoby nám Ježiš povedal: „Ak chceš spoznať to, prečo Boh stvoril človeka ako muža a ženu a aký je Boží plán s manželskou láskou, vráť sa na počiatok.“

Tam čítame, že Boh stvoril človeka na svoj obraz, *na Boží obraz ho stvoril, muža a ženu ich stvoril (Gn 1,27)*. Prvý fakt, ktorý je zrejmý z týchto slov je, že **manželstvo nie je výtvorom človeka, ale Boha**, ktoré Boh vybavil vlastnými zákonmi. (porov. GS 48). O aké zákony ide? Ide o zákony vpísané do prirodzenosti muža a ženy a do ich vzájomnej lásky. Sú to: pohlavná rozdielnosť, láska a plodnosť.

Pohlavná rozdielnosť

Človek existuje v dvoch formách – ako muž a ako žena. Pohlavie nám bolo dané pri našom počatí a nik z nás si ho nevybral. V našom živote existujú skutočnosti, ktoré si nevyberáme a na ktoré nemá dosah naša sloboda: nevybrali sme si vlastnú existenciu, nevybrali sme si našich rodičov, súrodencov, rodinu, krajinu, do ktorej sme sa narodili... a nevybrali sme si ani naše pohlavie. Pohlavie nám bolo dané a my ho musíme prijať a rozpoznať ho ako dar. Pohlavie hovorí o našej identite a ak ho neprijmeme, vlastný život sa nám stane neprijateľným. To, čo určuje našu pohlavnú identitu je naše telo. Som mužom, pretože mám mužské telo, som ženou, pretože mám ženské telo, a nie preto, že sa tak cítim.

Ďalším zákonom vyplývajúcim z pohlavnej rozdielnosti je pohlavná prítťaživosť muža a ženy, ktorá dáva základ ich vzájomnej láske a jednote.

Láska: „jedno telo“

Telo muža a ženy nehovorí len o ich podstatnej rozdielnosti a neurčuje len ich pohlavie, ale **zjavuje povolanie**. Kým bol Adam (človek) sám a pracoval, nevedel prečo žije.

Samotná práca neurobila jeho život naplneným a šťastným. Boh sa rozhodne stvoríť mu pomoc, ktorá mu bude podobná (porov. Gn 2,18). Na Adama privedie tvrdý spánok, z jeho boku tvorí Evu a privedie ju k nemu (porov. Gn 2,21-22). Tvárou v tvár Eve, Adam, plný úžasu, zvoláva: *Toto je teraz kosť z mojich kostí a mäso z môjho mäsa* (Gn 2,23). Tvárou v tvár Eve **rozpoznáva seba** (*kosť z mojich kostí, mäso /telo/ z môjho mäsa /tela/*)¹ a zároveň **rozpoznáva svoje povolanie**: *Vtedy Adam povedal: «Preto muž opustí svojho otca i svoju matku a prilipne k svojej manželke a budú jedným telom.»* (Gn 2,23-24). Vo **vzájomnom stretnutí** Adam aj Eva, rozpoznávajú, že sú **povolani k láske**. Skúsenosť Adama a Evy je skúsenosťou všetkých tých, mužov a žien, ktorých sa dotkla láska v jej počiatkovej forme zaľúbenia. Láska sa pre človeka stáva zjavením. V jej svetle človek novým spôsobom rozpoznáva seba a zmysel vlastného života a svoje povolanie. Tým povolaním je žiť jeden **pre druhého**.²

Ako vidíme, telo v sebe nesie „**snubný význam**“³, pretože zjavuje človeku jeho prirodzené povolanie, povolanie k láske. Bolo **dané do služby ducha** (porov. FC 11), **do služby lásky, čiže do služby spoločenstva osôb**. Preto sexualita nie je niečo „čisto biologické, ale dotýka sa vnútorného jadra ľudskej osoby“ (FC 11). „Nie je prostriedkom na uspokojenie alebo zábavu“⁴, ale je integrálnou súčasťou lásky muža a ženy a výrazovým prostriedkom ich úplného a verného sebadarovania (porov. FC 11), „v ktorom druhého berieme vážne, s jeho posvätnou a neporušiteľnou hodnotou“ (AL 151).

Manželská láska sa nevyčerpáva sama v sebe, ale prekračuje vlastné hranice (porov. FC 14). Koho sa dotkne láska, začína tušiť, čo je to život.⁵ Preto je integrálnou súčasťou manželskej lásky plodnosť.

Plodnosť

Boh ich požehnal a povedal im: «Plodte a množte sa a naplňte zem!» (Gn 1,28). Pán **najprv** požehnáva lásku muža a ženy a až potom ich povoláva k spoločnej plodnosti. Keďže **je plodnosť integrálnou súčasťou manželskej lásky, prevyšuje čisto biologickú rovinu**. Plodenie je na rozdiel od reprodukcie výrazom ducha.⁶ Vďaka „zázračnému zjednoteniu“⁷, ktoré je prameňom plodnosti, manželia „siahajú k počiatku“⁸, do chvíle keď Boh, Otec a Stvoriteľ povolal človeka k existencii. Takto sa manželia stávajú spolupracovníkmi Boha na tvorení nového života, čím v sebe potvrdzujú obraz a podobu Boha (porov. Gn 5,1-3).

Prečo teda Boh stvoril človeka ako muža a ženu? Prečo stvoril manželstvo?

Prvá odpoveď je: **pre vzájomné spoločenstvo lásky a života**. Človek sa stáva Božím obrazom ani nie tak v momente samoty, **ako skôr v momente spoločenstva osôb** (porov. Tt IX., 3, s. 59). Druhou odpoveďou je, **aby boli manželia živým obrazom Boha** na tejto zemi. Vzájomná láska muža a ženy „sa stáva obrazom absolútnej a večnej lásky, ktorou Boh miluje človeka“ (KKC 1604). Pápež František sa v jednej zo svojich katechéz hovorí, že „**manželstvo je ikonou Božej lásky k nám**. Prekrásne! Aj Boh je totiž spoločenstvom. Tri Božské osoby, Otec, Syn a Duch Svätý žijú odvždy a navždy v dokonalej jednote, a práve toto

¹ Rozpoznanie seba v tom druhom hovorí o ich rovnakej dôstojnosti.

² Porov. SV. JÁN PAVOL II., *Familiaris consortio*, čl. 11. (Ďalej citované v texte ako FC).

³ Porov. SV. JÁN PAVOL II., *Teologie těla. Katecheze Jana Pavla II. o lidské lásce podle Božího plánu*, Paulínky, Praha 2006 (tretie, rozšírené vydanie), katechézy XIV.-XV., s. 78-86. (Ďalej citované v texte ako Tt).

⁴ FRANTIŠEK, *Amoris laetitia*, čl. 151. (Ďalej citované v texte ako AL).

⁵ Porov. BENEDIKT XVI., *Spes salvi*, čl. 27. (Ďalej citované v texte ako SS).

⁶ „Každé «plodenie» v stvorenom svete má za svoj prvotný vzor «plodenie», ktoré je v Bohu a je čisto božské, teda duchovné. Tomu dokonalému a nestvorenému vzoru sa podobá každé plodenie v stvorenom svete. Preto všetko v ľudskom plodení, tak zo stránky muža ako zo stránky ženy, ľudské «otcovstvo» i «materstvo», má v sebe podobu, čiže analógiu s božským plodením a s «otcovstvom», ktoré je v Bohu, celkom odlišné od ľudského: čisto duchovné a podstatne božské“ (*Mulieris dignitatem* 8).

⁷ Porov. SV. JÁN PAVOL II., *Rímsky triptych*, Dobrá kniha, Trnava 2003, 23.

⁸ Tamtiež, 23.

je tajomstvom manželstva: Boh vytvára z dvoch manželov jediné bytie. Sväté písmo to mocne vyjadruje: „jedno telo“.⁹ Sv. Ján Pavol II. sa vo svojich katechézach nebojí nazvať prirodzené manželstvo **prvotnou sviatosťou** (porov. Tt XIX., 4, s. 100;), ktorú charakterizuje ako **sviatosť stvorenia** (porov. Tt XCVI.-XCVII., s. 440-448).

Ak sa dnes mnohí pýtajú, kde je Boh a pochybujú o jeho existencii, nie je to práve preto, že je čím ďalej tým viac rozpadnutých manželstiev a rodín? Strácame rodinu a s ňou strácame Boha. Ak je Boh láska, nie je práve manželská a rodičovská láska miestom zjavenia Boha *par excellence*? Ved' sám Boh používa obraz manželskej lásky na to, aby zjavil ľudstvu to, ako ho miluje.

Dejiny spásy vo svetle snubného tajomstva

Celým Svätým písmom sa akoby červenou niťou tiahne obraz manželskej lásky, ktorou Boh ako manžel miluje svoju vyvolenú manželku Izrael, a to aj vtedy, keď mu ona zostáva neverná a „smilní“ s inými bohmi.¹⁰ Dejiny spásy začínajú opisom stvorenia muža a ženy a končia pozvaním na Baránkovu svadobnú hostinu (porov. Zjv 19, 7-9). Spomeňme si aj na to, že Ježišov prvý zázrak sa udial na svadbe v Káne, na to, ako je evanjeliách Ježiš označovaný za ženícha, ako sám prirovnáva nebeské kráľovstvo ku svadobnej hostine... Je to náhoda? Iste nie. V nasledujúcich riadkoch uvidíme prečo.

Druhá otázka, ktorú sme si položili v úvode bola: čo znamená, že Ježiš Kristus povýšil prirodzený manželský zväzok muža a ženy na sviatosť? Ak nás Ježiš odkazuje na počiatok, nepožýva nás vrátiť sa len k historickému počiatku, ale k čomusi oveľa hlbšiemu.

Manželstvo vo svetle Novej zmluvy – sviatosť vykúpenia

Ježišov odkaz na počiatok, je odkazom **na neho samého**.¹¹ On je Alfou i Omegou, on je Prvý a Posledný, Počiatok i Koniec (porov. Zjv 22,13). On je novým Adamom, v ktorom, a podľa ktorého, bolo všetko stvorené (porov. Kol 1,16). On je *obraz neviditeľného Boha* (Kol 1,16), podľa ktorého bol človek stvorený ako muž a žena. On je zároveň Vykupiteľom, ktorý tento obraz očistil a obnovil. „**To on zjavuje pôvodnú pravdu**

⁹ FRANTIŠEK, *Sviatosť manželstva, generálna audiencia* 2. 4. 2014, <http://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20140402033>

¹⁰ „Preto ju (Izrael) vyvábim, zavediem ju na púšť a prehovorím k jej srdcu ... V ten deň – hovorí Pán – bude ma volať „Mój manžel!“ ... Vtedy si ťa navždy zasnúbim ... zasnúbim si ťa za vernosť, takže poznáš Pána“ (Oz 2,16. 18a.21a.22).

„Prešiel som popri tebe a hľa, bola si práve v čase lásky. Vtedy som rozostrel na teba okraj svojho plášt'a a zakryl som tvoju hanbu. Prisahal som ti, uzavrel som s tebou zmluvu – hovorí Pán, Jahve – a stala si sa mojou“ (Ez 16,8).

„Chod' a volaj do uší Jeruzalema: Toto hovorí Pán: Spomínam na milotu tvojej mladosti, na lásku tvojich zásnub“ (Jer, 2,2).

„Zaplesaj, neplodná, čo si nerodila, rozozvuč sa plesaním a jasaj ... Bo manželom ti bude tvoj Stvoriteľ, Pán zástupov je jeho meno, vykupiteľom Svätý Izraelov, Bohom celej zeme sa nazýva. Ved' ako opustenú ženu a duchom skleslú povolal ťa Pán. Nuž, či môže byť zavrhnutá žena mladosti? – hovorí tvoj Boh. Na krátku chvíľu som ťa opustil a veľkým zľutovaním si ťa pritiahnem“ (Iz 54,1a.5-7).

„Už ťa nebudú volať Opustená a tvoju krajinu nebudú volať Spustošená, lebo teba budú nazývať Mám v nej záľubu a tvoju krajinu Vydatá (Nevesta), ved' sa zaľúbilo v tebe Pánovi a tvoja krajina dostane manžela. Ako si vezme mladík pannu, tak si ťa vezme tvoj staviteľ, a ako sa teší ženích neveste, tešiť sa bude tvoj Boh“ (Iz 62,4-5).

„S jasotom sa chcem tešiť v Pánovi, duša mi zaplesá v mojom Bohu, pretože ma zaodial rúchom spásy, plášťom spravodlivosti ma zahalil ako ženích, čo chystá veniec ako mladuchu, okráslení skvostami“ (Iz 61,10).

¹¹ Historický počiatok, čiže stvorenie muža a ženy na Boží obraz a podobu, je nutné čítať vo svetle cieľa, vo svetle konečného zámeru, vo svetle završenia. Počiatok je zároveň cieľom, pretože práve **cieľ určuje každý počiatok**. Počiatkom a konečným završením celého stvorenia je samotný Kristus.

o manželstve, pravdu o «počiatku», a tým, že človeka oslobodzuje od zatvrdlosti srdca, uschopňuje ho, aby túto pravdu plne uskutočňoval“ (FC 13).¹²

Hriech narušil vzťah muža a ženy. Láska medzi nimi bola ranená vzájomným obviňovaním sa, žiadostivosťou, nadvládou a ovládaním. Stala sa náročnou a komplikovanou (porov. Gn 3,7-13.16-17). Preto, ako sa kedysi Boh „ponáhľal v ústrety svojmu ľudu, zmluvou lásky a vernosti, tak teraz **Spasiteľ ľudí a Ženích Cirkvi, ide kresťanským manželom v ústrety sviatosťou manželstva“** (GS 48). Skrze túto sviatosť Ježiš vstupuje do krehkej a hriechom poranenej lásky muža a ženy, aby ju „*sanat, perficit, et elevat* – **ozdravil, zdokonalil a zušľachtil“** (GS 49). Ako? Tak, že na nich vylieva svojho Ducha. Tento Duch „**darúva nové srdce a robí muža a ženu schopnými milovať sa tak, ako nás miloval Kristus.** Manželská láska dosahuje tú plnosť, ku ktorej je určená, totiž **nadprirodzenú lásku (caritas)“** (FC 13). Vďaka sviatosti manželstva sa muž a žena stávajú **účastnými na láske samotného Krista**, obetujúceho sa na kríži za svoju nevestu Cirkev, aby v tejto láske milovali seba **tak, ako Kristus miluje ich** (porov. FC 13). Nejde tu o intenzitu lásky (nikdy nebudeme milovať s takou intenzitou lásky, akou nás miluje Kristus). **Ide tu o účasť, o participáciu na Ježišovej láske.** Kristus je skrze sviatosť manželstva prítomný v láske muža a ženy. Jeho nadprirodzená láska (*caritas*) pôsobí v ich vzájomnej láske. Sv. Tomáš Akvinský definuje *caritas* ako priateľstvo s Bohom.¹³ Preto skrze manželskú lásku, posvätenú Kristom sviatosťou manželstva, manželia nevstupujú len do vzájomného, čiste ľudského spoločenstva, ale **v tomto vzájomnom spoločenstve vstupujú do priateľstva s Bohom a teda do spoločenstva s ním.**

Manželstvo, podobne ako každá zo siedmich sviatostí je pravým znakom spásy, **ale osobitným spôsobom.** „Prvý a bezprostredný účinok manželstva (*res et sacramentum*) nie je samotná nadprirodzená milosť, ale **kresťanský manželský zväzok“** (FC 13). Tento zväzok „**predstavuje tajomstvo Kristovho vtelenia¹⁴ a jeho tajomstvo Zmluvy“** teda „**toho, čo sa odohralo na kríži“** (FC 13). Preto aj „**obsah ich účasti na Kristovom živote** (na Kristovej láske) **je špecifický.**“ (FC 13). Špecifickosť lásky muža a ženy posvätenej sviatosťou manželstva spočíva v tom, že v každom skutku, geste, slove ich lásky je priamo prítomný Kristus so svojou láskou.¹⁵ Kresťanskí manželia sa takto skrze sviatosť manželstva sami pre seba stávajú znakom a prostriedkom vzájomného posvätenia.

Preto môžeme hovoriť o sviatostnom manželstve ako o sviatosti Novej zmluvy, a teda, ako o **sviatosti vykúpenia.**¹⁶ *Toto tajomstvo je veľké (Ef 5, 34)*, táto sviatosť je veľká, konštatuje sv. Pavol a my s ním musíme súhlasiť. Čo teda znamená, že Ježiš Kristus povýšil prirodzený manželský zväzok muža a ženy na sviatosť, kvôli čomu to urobil? Urobil to preto, aby boli manželia **živým a účinným znamením jeho lásky** pre seba navzájom, pre svoje deti a pre svet a **aby skrze vzájomné spoločenstvo lásky vytvárali spoločenstvo s Bohom.**

V tomto kontexte sa teraz pozrime na matériu, formu a vysluhovateľov sviatosti manželstva.

¹² Nie náhodou aj sv. Pavol, keď pojednáva o manželstve, spája počiatok a koniec a medzi stvorením muža a ženy a Kristom a Cirkvou vidí evidentnú súvislosť. V liste Efezanom, píše: *Muži, milujte manželky, ako aj Kristus miluje Cirkev. ... Kto miluje svoju manželku, miluje seba samého. ... Preto muž zanechá otca i matku a pripúta sa k svojej manželke a budú dvaja v jednom tele*¹². *Toto tajomstvo je veľké; ja hovorím o Kristovi a Cirkvi (Ef 5,25.28.31-32)*. Zjednodušene povedané: vo chvíli, keď Boh tvoril človeka na svoj obraz, ako muža a ženu, mal už pred svojimi očami svojho Syna a jeho lásku k Cirkvi. Láska Boha k svojmu ľudu, obnovená v láske Krista k Cirkvi (ľudu novej zmluvy) sa stala predlohou manželskej lásky.

¹³ Porov. Sv. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa theologiae*, II. – II., q. 23, a. 1.

¹⁴ Jeho zasnúbenie sa s človekom, s ľudskou prirodzenosťou.

¹⁵ Je kľúčové, aby manželia pochopili, že nemusia robiť nič výnimočné, ale že každodenné i tie najošúchanejšie prejavy lásky a skutky, s ktorými súvisí manželský a rodinný život, sa vďaka sviatosti stávajú nadprirodzenými skutkami a že skrze nich pôsobí a dotýka sa ich samotný Kristus.

¹⁶ Tejto téme sa podrobne venuje sv. Ján Pavol II. v celom piatom cykle katechéz o ľudskej láske medzi mužom a ženou. Pre hlbšie štúdium preto odporúčam: Sv. JÁN PAVOL II., *Teologie těla*, cit., kat. LXXXVII. – CXVII., s. 387-529.

Matéria, forma a vysluhovatelia sviatosti manželstva

Sviatostným znakom manželstva je manželská zmluva. **Prvým a bezprostredným účinkom sviatosti manželstva** (*res et sacramentum*) **je zväzok muža a ženy** (porov. KKP, kán. 1134; FC 13). Preto **matériu a formu sviatosti manželstva musíme hľadať vo vzájomnej výmene súhlasu, teda v slove**, ktorým vzniká zväzok. Muž a žena si vyslúžia sviatosť manželstva skrze slovo – vymenia si súhlas, mohli by sme povedať, „dajú si slovo“. Dať niekomu slovo znamená dať mu seba.¹⁷ Slovo, ktoré si muž a žena dajú pred oltárom je navonok vyjadrené skrze telo (ústa, jazyk, hlasivky rozprávajú...). Tak sa v jednom okamihu **spája slovo a telo: láska sa zjavuje skrze slovo a telo**. Toto zjavenie nekončí pri oltári, ale má svoje trvalé pokračovanie v celom manželskom živote, osobitne vo chvíli, keď sa manželstvo stáva zavriešným (*consumatum*)¹⁸, dokonaným, v úplnom dare telesného sebadarovania sa, teda v manželskom akte (porov. Tt CIII. – CVI., s. 470-484).

Vysluhovateľmi sviatosti manželstva sú muž a žena (porov. KKC 1623), a môžu byť nimi preto, lebo obaja sú pokrstení v Kristovi a natrvalo spojení s ním v jeho tele, ktorým je Cirkev. Preto ako pokrstení majú povinnosť sobášiť sa v Pánovi (porov. *IKor* 7,39), nemôžu ináč. Teda, je to sám Kristus, ktorý je pri vysluhovaní sviatosti manželstva prítomný v osobe muža a ženy. On je prítomný v slove i v tele muža a ženy. **Je to on, ktorý ich spája a sú to oni, ktorí sa spájajú s ním.**

Akú úlohu má kňaz a svedkovia pri sobáší?

Kňaz alebo diakon ako zástupca Cirkvi, v mene Cirkvi prijíma manželský súhlas, požeňuje manželský zväzok.¹⁹ Spolu so svedkami sú viditeľným sprítomnením kresťanskej komunity i občianskej spoločnosti, čím dosvedčujú vznik nového manželstva. Prítomnosť riadne delegovaného kňaza ako aj dvoch svedkov je nutná k platnosti uzavretia manželstva (porov. KKP, kán. 1108).

Kedy je možné uzavrieť manželstvo?²⁰

- Sloboda súhlasu: muž a žena musia do manželstva vstupovať slobodne (bez nátlaku a strachu). Na slobodu súhlasu sa pýta kňaz, skôr ako si vymenia súhlas: „*Je toto vaše rozhodnutie slobodné a úprimné?*“

- Dobrovoľné prijatie celoživotného zväzku (nesmú vylúčiť jednotu a nerozlučiteľnosť): „*Ste rozhodnutí žiť v úprimnej láske a vzájomnej úcte po celý život?*“

- Obaja musia byť otvorení prijať potomstvo: „*Ste ochotní s láskou prijať deti ako dar Boží a vychovávať ich podľa Kristovho evanjelia a podľa zákonov jeho Cirkvi?*“

- Nesmú im v tom prekážať nijaké prirodzené alebo cirkevné záväzky (pr. už existujúce manželstvo, sľub celibátu, príbuzní v priamej línii pokrvenstva, v bočnej až do štvrtého stupňa...).

Vlastnosti a ciele manželstva

Vlastnosti a ciele manželstva korešpondujú s jeho prirodzenou povahou, t.j., korešpondujú s pravdou o osobe a s pravdou o láske. „Podstatnými vlastnosťami manželstva sú jednota a nerozlučiteľnosť“ (KKP, kán. 1056).

¹⁷ Napr. otec povie synovi: „Zajtra ideme na hokej, dávam ti moje slovo.“ Týmto príslubom a jeho naplnením mu otec daruje seba, svoj čas, svoje prostriedky...

¹⁸ Spomeňme si na Ježišove slová na kríži: „*Consumatum est*“ („Je dokonané“). Dielo spásy, dielo zjavenia lásky je privedené ku svojej plnosti. Kristus, pretože miluje v plnosti (až do krajnosti) daruje seba za nás a tento dar sa realizuje skrze telo.

¹⁹ Pre východný obrad je prítomnosť a požeňnanie kňaza potrebné k platnosti sobáša.

²⁰ Porov. Youcat, čl. 261-262.

Jednota

Pod jednotou sa rozumie zväzok jedného muža a jednej ženy. Manželská jednota potvrdzuje exkluzivitu muža a ženy. Láska hovorí milovanému: „Len s tebou a s nikým iným.“ Manželská jednota úzko súvisí s každodennou manželskou vernosťou, ktorá sa netýka len telesnej roviny, ale všetkých mohutností, ktoré pôsobia v človeku (city a náklonnosti, vôľa a duch). Oslabenie vernosti v týchto oblastiach spôsobuje oslabenie manželskej jednoty a s ňou oslabenie lásky.

Nerozlučiteľnosť

Prečo je manželstvo nerozlučiteľné? Po prvé preto, že si to vyžaduje samotná povaha lásky. Žijeme v rozvodovej mentalite a na rozvody sme si postupne zvykli. Preto súčasná mentalita nerozlučiteľnosť manželstva chápe skôr ako bremeno, než ako milosť. Láska však hovorí milovanému: „Navždy s tebou.“ Nemôže ináč. Predstavme si, žeby si v manželskom sľube manželia sľubovali: „Sľubujem pred všemohúcim Bohom, že ti budem verným manželom/manželkou a že ťa budem milovať a ctíť, len dovedy, kým... (budeš zdravý, kým budeš pre mňa prít'azlivá, kým ma nezraníš, kým ma nepodvedieš...)“. Ako vidíme, takémuto sľubu by chýbala vôľa chcieť sa úplne darovať, chýbala by mu pravá láska. Milovať a ctíť po všetky dni života je bez Krista a jeho milosti nemožné.

Ďalej je manželstvo nerozlučiteľné pretože je obrazom trvalého spojenia sa Boha s ľudstvom v Ježišovi Kristovi (vtelenie).

Po tretie je manželstvo nerozlučné pretože je obrazom novej a večnej zmluvy lásky Krista a Cirkvi. Pri uzatváraní manželstva neuzatvárajú zmluvu lásky len manželia medzi sebou navzájom, ale **sám Boh uzatvára s nimi zmluvu trvalej lásky a vernosti. On je tým prvým, ktorý im sľubuje, že bude s nimi po všetky dni ich spoločného života.** Je to on, ktorý ich spája v jedno. Práve preto platia Ježišove slová: *Čo teda Boh spojil, človek nech nerozlučuje* (Mt 19,6). Je preto dôležité, že **nerozlučiteľnosť je darom** (porov. FC 20) ktorý chráni lásku a v prípade kríz a ťažkostí sa pre nich tento dar stáva prameňom nádeje a sily bojovať o manželský zväzok. Nerozlučiteľnosť je kotvou manželského zväzku.

Aké sú ciele manželstva?

Manželstvo je svojou prirodzenou povahou zamerané na vzájomné dobro manželov a plodenie a výchovu detí (porov. GS 48; KKP, kán. 1055 §1; KKC 1660).

Dobro manželov

Pod dobrom sa rozumie vzájomná manželská láska, ktorej výrazom je úplné sebadarovanie. Len v tomto úplnom sebadarovaní môžu manželia zároveň nachádzať aj seba samých a teda skutočné šťastie a plnosť života (porov. GS 24).

Plodenie a výchova detí

Toto dobro je ontologicky späté s predchádzajúcim dobrom. Láska, ktorá sa vo svojej plnosti daruje je plodná. Predovšetkým duchovne plodná (sebadarujúca sa láska manželov prináša pravý život do ich manželského života i do života Cirkvi a spoločnosti). Táto duchovná plodnosť sa neraz premietne do biologickej plodnosti, ktorá sa potom prostredníctvom výchovy detí novým spôsobom premieta do duchovnej plodnosti, ako o tom hovorí sv. Ján Pavol II. v Liste rodinám²¹. Dieťa znakom toho, že Boh má stále dôveru v človeka, že nie je „unavený“ z človeka, a preto daruje človeka človeku. Zároveň je dieťa viditeľným zjavením úplného intímneho sebadarovania sa manželov, obrazom ich vzájomnej lásky a nerozlučnej jednoty. Preto je manželstvo jediným a najvhodnejším miestom pre

²¹ Porov. Sv. JÁN PAVOL II., *Gratissimam sane*, čl. 16.

plodenie a výchovu detí. Pre svoj prirodzený vývin dieťa potrebuje žiť v ovzduší tej lásky, z ktorej bolo počaté: manželskej lásky rodičov (vernej a nerozlučnej) a lásky „trojičnej“, t.j. Božej. Kresťanská rodina sa takto stáva tým, kým v skutočnosti je, spoločenstvom lásky a života, čiže domácou cirkvou (porov. FC 17).

Rodina ako domáca cirkev a jej misijné poslanie

Tento výraz na označenie rodiny sa spomína už v prvých storočiach kresťanstva. Rodina sa nazýva malou domácou cirkvou, pretože odráža to, kým je a zároveň by mala byť veľká Cirkev – živým spoločenstvom osôb, ktorých zjednocuje láska Otca a Syna rozliata v srdciach všetkých jej členov prostredníctvom Ducha Svätého. Úlohou rodiny ako domácej cirkvi je odovzdávať vieru činnú skrze lásku (porov. Gal 5,6). Rodičia sa stávajú pre deti prvými hlásateľmi viery a svedkami Krista. Život viery v domácej cirkvi sa odráža v kresťanskom štýle života. Viditeľnými znakmi živej viery a kresťanského životného štýlu sa stáva:

- domáca liturgia a rodinná katechéza: spoločná modlitba v rodine, čítanie Božieho slova, prežívanie a slávenie liturgického roka, pravidelná spoločná účasť na nedeľnej sv. omši, svätenie a slávenie nedele a prikázaných sviatkov, slávenie prvých piatkov a pravidelné pristupovanie ku sv. zmierenia. To všetko napomáha tomu, aby milosť sviatosti krstu, sviatosti manželstva a ďalších sviatostí priamo pôsobili a posväcovali všetkých členov rodiny. Aktívnym prežívaním a zdieľaním života viery sa rodina stáva aj kolískou mnohých kňazských a rehoľných povolaní.

- Ak sa rodina „kŕmi“ Kristom a jeho slovom, tak jeho prítomnosť vyžaruje za jej hranice. „Rodina sa má stať práve tak ako Cirkev prostredím, v ktorom sa evanjelium uplatňuje a z ktorého vyžaruje“ (FC 52) a to tak do spoločnosti ako aj dovnútra Cirkvi. Sviatosť manželstva ako aj sviatosť kňazstva sú sviatosťami určenými pre službu spoločenstva a „udeľujú osobitné poslanie v Cirkvi“, čím „slúžia na budovanie Božieho ľudu“ (KKC 1534). Preto budúcnosť evanjelizácie i Cirkvi v značnej miere závisí od domácej Cirkvi (porov. FC 52). Príznačne tu zaznievajú slová sv. Jána Pavla II.: „Svätá Božia Cirkev, nemôžeš plniť svoje poslanie, nemôžeš naplniť svoju misiu vo svete ináč než prostredníctvom rodiny a jej poslania a jej misie.“²² „Cirkev je dobrom pre rodinu a rodina dobrom pre Cirkev“ (AL 87).

Niektoré otázky na diskusiu

Voľné zväzky: 30% párov na SK žije vo voľnom zväzku, len tak, bez manželstva. Pre obhajobu takéhoto spôsobu života povedia: „K tomu, aby sme sa mali radi papier nepotrebujeme.“ Potrebuje láska papier?

Manželstvo nie je len súkromnou záležitosťou dvoch ľudí, ale je verejnou ustanovizňou, z ktorej sa rodí celá spoločnosť a je tiež ekleziálnou ustanovizňou, z ktorej sa rodí Cirkev (porov. KKC 163-1631). Rovnako muž a žena nie sú individuami bez vzťahov. Ich vzájomné spolužitie potrebuje dať zadosť spravodlivosti vzťahom, ktorých sú súčasťou. Verejné uzatvorenie manželstva je aktom spravodlivosti:

- Muža voči žene a opačne: obaja verejne vyjadrujú aký úmysel majú s druhou osobou (prijať ju ako dar, darovať sa jej navždy).
- Je aktom spravodlivosti aj vo vzťahu k rodičom: druhá osoba patrí im. Je ich dcérou, synom a zároveň otec a matka. Požiadanie o ruku dievčaťa, či „odobierka“ a rodičovské požehnanie v deň sobáša robí zadosť spravodlivosti. Je totiž spravodlivé žiadať od iných, to čo mi nepatrí.

²² Sv. JÁN PAVOL II., *Homília 30. 12. 1988*, http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/homilies/1988/documents/hf_jp-ii_hom_19881230_porto-s-giorgio.html

- Je aktom spravodlivosti voči Bohu. Obaja sú deťmi nebeského Otca. Preto pre ich spoločný život nestačí len „rodičovské požehnanie“. Je potrebné aj požehnanie Boha: „*Boh ich požehnal...*“ (Gn 1,28).

„Papier“ – sobášna zápisnica, ktorú novomanželia podpisujú je deklaratívnym vyjadrením vzájomného a úplného sebadarovania sa muža a ženy. „Papier“ je zmluvou lásky medzi nimi navzájom a zmluvou lásky medzi Bohom a nimi. Je to „darovacia zmluva“. Láska nie je o papieri, ale je to papier, ktorý vyjadruje zámer lásky. Preto láska potrebuje papier, potrebuje zmluvu.

Morálnou zodpovednosťou rodičov je nedať „požehnanie“ deťom pre ich prípadné spolužitie v jednej domácnosti bez sobáša. Povinnosťou rodičov je, aby primeraným, múdrom, diskretným a ohľaduplným spôsobom a s trpezlivosťou (porov. FC 81) postupne priviedli deti k tomu, aby ponajprv uzatvorili manželstvo a až tak začali spoločný život pod jednou strechou.

Je aj vecou zodpovednosti voči spoločenstvu národa a štátu, aby sa rodiny formovali do kultúrnej zaužívaných zväzkov, ktoré budú pevné a prínosné pre spoločnosť. Rodina je najvyhovujúcejší, najúčinnější, ekonomický najlacnejší spôsob výchovy človeka, ktorý je osožný pre národ.

Prečo nemôžeme žiť pred manželstvom aj sexuálne, ved' sa máme radi?

Pretože niet darovacej zmluvy. Sobáš robí z muža a ženy to, kým pred tým neboli – robí ich manželmi. Nemôžeš sa úplne (telesne) darovať druhému, ak mu úplne nepatríš. Môžeš mu požičať svoje telo (na istý čas), ale pôžička nie je darom. Je prirodzené, že mladí sa túžia darovať tomu druhému aj telesne a že telo druhého ich priťahuje. Na tom nie je nič zlé. Podstatné je to, že osoba svojimi skutkami, ktoré koná vo svojom tele má vyjadriť skrze telo to, kým je. Osoba vyjadruje seba prostredníctvom tela. Prečo vnímame smilstvo alebo cudzoložstvo ako zlé? Pretože osoby svojim telom vyjadrujú to, kým v skutočnosti nie sú. Telo nevyjadruje pravdu o osobe.

Je možné uzatvoriť sobáš v kostole s neveriacim človekom?

Áno. Pokrstený v Katolíckej cirkvi má dokonca povinnosť uzavrieť manželstvo pred riadne delegovaným katolíckym vysluhovateľom a dvoma svedkami (porov. KKP, kán. 1108; KKC 1631). Je možné uzatvoriť katolíckovi sobáš s nepokrsteným človekom, avšak k platnému uzavretiu takéhoto manželstva sa vyžaduje výslovný dišpenz od miestneho ordinára. Takýto dišpenz „môže udeliť miestny ordinár, ak existuje oprávnený a rozumný dôvod; nemá ho udeliť, ak nie sú splnené tieto podmienky:

1. katolícka stránka má vyhlásiť, že je pripravená odstrániť nebezpečenstvá odpadnutia od viery a má dať úprimný prísľub, že urobí všetko, čo je v jej silách, aby všetky deti boli pokrstené a vychované v katolíckej cirkvi;

2. druhá stránka sa má v pravý čas natoľko oboznámiť s tými prísľubmi, ktoré má dať katolícka stránka, aby bolo zrejmé, že si je naozaj vedomá prísľubu a povinnosti katolíckej stránky;

3. obidve stránky sa majú poučiť o cieľoch a podstatných vlastnostiach manželstva, ktoré treba, aby ani jeden z uzavierajúcich nevyučoval“ (KKP, kán., 1125).

Musíme ešte dodať, že manželstvo je sviatosťou len medzi pokrstenými (porov. KKP, kán., 1055 §2). Avšak, aj neveriaci sa môže posväcovať skrze lásku veriaceho (porov. *IKor 7,14*).

Je možné uzatvoriť sobáš medzi pokrsteným katolíkom a iným kresťanom, nie katolíkom?

Áno. Pre uzatvorenie takéhoto manželstva je potrebné žiadať dovolenie (licenciu) miestneho ordinára a to za tých istých podmienok, ktoré sú uvedené v predchádzajúcej odpovedi.

Existuje v Katolíckej cirkvi rozvod? Je možné rozviesť na cirkevnom súde manželstvo medzi tými, ktorí ho uzatvorili v kostole?

V Katolíckej cirkvi neexistuje rozvod. Cirkevný súd môže po patričnom súdnom procese dospieť ku konštatovaniu, že manželstvo je nulitné, t.j., nikdy nebolo platne uzavreté, nikdy neexistovalo (porov. KKP, kán. 1083-1108). Raz platne uzatvorené a dokonané manželstvo „nemôže byť rozviazané nijakou ľudskou mocou a z nijakého dôvodu, okrem smrti“ (KKP, kán. 1141).

Povzbudiť k zodpovednej príprave na manželstvo. Najlepšou prípravou na manželstvo je ovzdušie vzájomnej lásky rodičov a dobrá výchova dieťaťa. Dieťa a mladý človek potrebuje byť priťahovaný krásou manželstva a mať skúsenosť s tým, že manželstvo a rodina sú čímsi dobrým a veľkým, čímsi, čo aj ich život môže raz urobiť naplneným a krásnym. Preto prvým miestom kde má mať s tým skúsenosť je manželstvo vlastných rodičov a jeho vlastná rodina. Cirkev ponúka hlbšiu bezprostrednú prípravu na manželstvo vo forme Kurzov prípravy na manželstvo. Aj v našej diecéze sa konajú tieto kurzy: Ústie na Orave, Liptovské Revúce, Poprad, Kežmarok, Sp. Nová Ves. Bližšie o tejto forme prípravy: na www.domanzelstva.sk.

Sobáše v piatok

Čím ďalej tým viac sa aj medzi kresťanmi zakoreňuje zvyk sobášov v piatok. „Ak je sobáš v Advente, vo Veľkom pôste alebo v dňoch, ktoré majú ráz pokánia, farár má upozorniť, že treba dbať ma osobitný ráz týchto liturgických období“ (*Ordo matrimonii*, čl. 9). Piatok je pre nás kresťanov dňom pokánia. Tento deň sme povinní prežívať aj viditeľnou vonkajšou formou (modlitba, skutky dobročinnnej lásky, zdržiavanie sa mäsitého pokrmu a hlučnej formy zábavy a ďalšie skutky) (porov. KKP, kán. 1249-1253). Liturgické slávenie sviatosti manželstva je možné v ktorýkoľvek deň roka (okrem Veľkého piatku a Bielej soboty, porov. *Direktórium na omše a liturgiu hodín 2019*, s. 33), avšak súčasťou sobáša je zväčša aj svadobná hostina spojená so zábavou. Preto je potrebné aby sme ako kresťania veľmi dobre zvážili v aký deň si naplánujeme sobáš a sobášnu hostinu, aby sme aj navonok, svojim kresťanským životným štýlom vydali svedectvo o Ježišovi a o jeho láske k nemu, a zároveň, aby sme nedali príležitosť k pohoršeniu iných.